03 Μαρτίου 2016
www.geostrategy.gr

Οι «προσφυγικές» ροές και οι επιπτώσεις των παγκόσμιων κλιματικών αλλαγών στην Τουρκία και την ασφάλεια της

Του Χρήστου Μηνάγια

Η μέχρι τώρα συμπεριφορά της τουρκικής κυβέρνησης κατέδειξε ότι, η Άγκυρα διαχειρίζεται την «προσφυγική» κρίση επικίνδυνα, ανεύθυνα και τυχοδιωκτικά, λαμβανομένου υπόψη της σοβαρότητας και των ακόλουθων διαστάσεων που αυτή έχει και τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει η Ελλάδα: α. Οικονομική. β. Σίτιση, διαμονή και εγκατάσταση. γ. Νομικό καθεστώς των προσφύγων. δ. Κοινωνικο-πολιτιστική και ένταξη στην κοινωνία, συμπεριλαμβανομένης και της εκμάθησης της γλώσσας. ε. Εργασιακή απασχόληση και κοινωνική ασφάλεια. στ. Δημογραφική. ζ. Αντιμετώπιση των προβλημάτων ασφάλειας που θα δημιουργηθούν. η. Υγειονομική. θ. Εκπαιδευτική (εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις, πρόσληψη εκπαιδευτικού προσωπικού κ.λπ.). ι. Προστασία των παιδιών από την κακοποίηση και εκμετάλλευση. ια. Προστασία των γυναικών από την κακοποίηση και σεξουαλική εκμετάλλευση.

Ας σημειωθεί ακόμη ότι, στην Τουρκία υπάρχουν 2.688.686 καταγεγραμμένοι Σύριοι πρόσφυγες, από τους οποίους μόνο 271.811 ευρίσκονται σε 25 καταυλισμούς προσφύγων που έχουν δημιουργηθεί σε 10 νομούς της νότιας Τουρκίας (Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin, Adana, Osmaniye, Kahramanmaraş, Adıyaman και Malatya). Πέραν των παραπάνω, υπάρχουν 150.000 περίπου εσωτερικοί μετανάστες λόγω των επιχειρήσεων των τουρκικών δυνάμεων ασφαλείας στις κουρδικές περιοχές της νοτιοανατολικής Τουρκίας, καθώς επίσης 225.000 Ιρακινοί πρόσφυγες που υπάρχουν στην Τουρκία, πέραν των χιλιάδων παράνομων ή μη μεταναστών που αυξάνονται συνεχώς με υπαιτιότητα της Άγκυρας λόγω της άρσης του καθεστώτος της βίζας και προέρχονται από άλλες χώρες της Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής.

Με την ίδια διαδικασία σκέψης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, στη Συρία υπάρχουν περίπου 7,5 έως 8 εκατομμύρια άνθρωποι που έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια τους και θεωρούνται ως εν δυνάμει μελλοντικοί πρόσφυγες που θα εγκαταλείψουν τη χώρα τους και θα μετακινηθούν πρωτίστως στην Τουρκία και δευτερευόντως στην Ιορδανία, το Λίβανο, το Ιράκ και την Αίγυπτο.

Αναφορικά με τον τυχοδιωκτισμό που επιδεικνύει το δίδυμο Ερντογάν-Νταβούτογλου, αυτός επιδιώκει να μετατρέψει την προσφυγική κρίση ως ευκαιρία, προκειμένου:

Πρώτον, να εκδιώξει από το τουρκικό έδαφος τις εκατοντάδες χιλιάδες παράτυπους μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων και των Σύριων προσφύγων, προς την ευρωπαϊκή ένωση, οι οποίοι σύμφωνα με την υπάρχουσα κατάσταση πιθανόν θα εγκλωβισθούν στην Ελλάδα.
Δεύτερον, να νομιμοποιήσει την κατασκευή καταυλισμών προσφύγων εντός του συριακού εδάφους κατά μήκος των τουρκο-συριακών συνόρων, επιδιώκοντας να δημιουργήσει μια de facto ασφαλή περιοχή, την οποία θα ελέγχει με πυρά πυροβολικού. Ήδη, η Τουρκία, με την υποστήριξη της Σαουδικής Αραβίας και του Κατάρ, έχει δημιουργήσει δέκα καταυλισμούς προσφύγων σε απόσταση τριών έως οκτώ χιλιομέτρων από τα σύνορα. Δηλαδή, ό,τι δεν πέτυχε με την απειλή χρήσης βίας και εισβολής προς τις κουρδικές περιοχές της βόρειας Συρίας, επιδιώκει να το πετύχει εκβιάζοντας τις Βρυξέλες, με την απειλή ότι, η Ευρώπη θα έχει να αντιμετωπίσει ένα επιπλέον κύμα δεκάδων χιλιάδων προσφύγων εάν δεν αποδεχθεί τις τουρκικές θέσεις για το θέμα αυτό.
Τρίτον, οι τουρκικές επιθετικές επιχειρήσεις εναντίον του PKK και οι τακτικές εξόντωσης του κουρδικού πληθυσμού στη νοτιοανατολική Τουρκία, να αποκτήσουν είτε την ανοχή είτε τη νομιμοποίηση της διεθνούς κοινότητας. Υπόψη ότι, η αλαζονική συμπεριφορά και στρατηγική του Ταγίπ Ερντογάν μετέτρεψαν τον πόλεμο εναντίον του «Ισλαμικού Κράτους» σε πόλεμο κατά των Κούρδων, με συνέπεια ο πόλεμος της Συρίας να επεκταθεί εντός της τουρκικής επικράτειας.
Τέταρτον, να πεισθούν οι Ηνωμένες Πολιτείες να απαγορεύσουν στο κουρδικό κίνημα PYD της Συρίας να προμηθεύει στο PKK τα αμερικανικά οπλικά συστήματα που του έχουν χορηγηθεί ως βοήθεια. Εν τω μεταξύ, η Τουρκία προβάλει διεθνώς το PYD ως μια τρομοκρατική οργάνωση που συνεργάζεται με το PKK, σε αντίθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες αφενός θεωρούν το PKK ως τρομοκρατική οργάνωση, αφετέρου αποδέχονται το PYD ως σύμμαχο και αναγνωρίζουν την ηγεμονία του στις κουρδικές περιοχές κατά μήκος των τουρκο- συριακών συνόρων.
Πέμπτον, να αρθεί το καθεστώς της βίζας, καθώς επίσης να αναθερμανθούν οι διαδικασίες της ενταξιακής της πορείας της Τουρκίας στην ευρωπαϊκή ένωση.
Έκτον, να εξασφαλίσει, είτε τη σύμφωνη γνώμη, είτε την ανοχή της ευρωπαϊκής ένωσης και του ΝΑΤΟ, σε ό,τι αφορά στις τουρκικές προκλητικές δηλώσεις, ανακοινώσεις και ενέργειες που αμφισβητούν τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος και της Κύπρου.
Έβδομον, να μετατοπίσει τη γραμμή ασφαλείας της Τουρκίας, ακόμη δυτικότερα των συνόρων της, ταυτίζοντας την ασφάλεια της με την ασφάλεια των Βαλκανίων. Εν προκειμένω, αναφερόμαστε σε χώρες όπως, η Π.Γ.Δ.Μ., το Κοσσυφοπέδιο και η Αλβανία, όπου η Άγκυρα αφενός έχει διεισδύσει πολιτικά, πολιτιστικά, οικονομικά και στρατιωτικά, αφετέρου δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να συνδράμει, εμμέσως σε πρώτη φάση και άμεσα εφόσον απαιτηθεί, στην ασφάλεια των συνόρων τους με την Ελλάδα. Μάλιστα οι στρατιωτικές συνεργασίες της Τουρκίας με τις χώρες αυτές δημιουργούν μια επιπλέον απειλή με ασύμμετρες συνιστώσες στα βόρεια σύνορα της Ελλάδος.
Όγδοον, να προβάλει τη στρατηγική της ήπιας ισχύος που εφαρμόζει στα Βαλκάνια μέσω του Τουρκικού Οργανισμού Συνεργασίας και Ανάπτυξης (TİKA). Ο TİKA έχει ως αποστολή την ανάπτυξη προγραμμάτων οικονομικής, εμπορικής, τεχνολογικής, πολιτιστικής, κοινωνικής και εκπαιδευτικής συνεργασίας τόσο με τουρκόφωνα, όσο με γειτονικά με την Τουρκία κράτη. Τα προγράμματα αυτά αφορούν στη δημιουργία θεσμικών υποδομών σε όλους τους τομείς, βελτίωση των υποδομών, αναβάθμιση

του βιοτικού και κοινωνικού επιπέδου, διαφύλαξη του κοινού ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου (οθωμανικού-τουρκικού), διάδοση της τουρκικής γλώσσας, βελτίωση των πολιτιστικών σχέσεων και συνεργασία στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Σύμφωνα με τις Ετήσιες Εκθέσεις Δραστηριοτήτων του, ο TİKA κατανέμει τις περιφερειακές του δαπάνες στους τομείς: εκπαίδευση, υγεία, νερό και υγιεινή ύδατος, διοίκηση και πολιτικές υποδομές, λοιπές κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες, μεταφορές, αποθηκεύσεις προϊόντων, ανάπτυξη υποδομών επικοινωνιών, ενέργεια, τραπεζικές εργασίες, χρηματο-οικονομικά, εργασία, γεωργία, δασοπονία, αλιεία, βιομηχανία, εξόρυξη μετάλλων, οικοδομικές εργασίες, εμπόριο, τουρισμός και προστασία περιβάλλοντος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της σημασίας που δίδει η Τουρκία στη διείσδυση αυτή, αποτελεί η λειτουργία γραφείων Συντονισμού Προγραμμάτων του TİKA σε 50 χώρες, μεταξύ των οποίων, το Αφγανιστάν, η Αλβανία, το Αζερμπαϊτζάν, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Αιθιοπία, η Παλαιστίνη, η Γεωργία, το Μαυροβούνιο, η Σερβία, το Καζακστάν, η Κιργιζία, το Κοσσυφοπέδιο, η Π.Γ.Δ.Μ., η Μογγολία, το Πακιστάν, η Μολδαβία, το Ουζμπεκιστάν, η Σενεγάλη, το Σουδάν, η Σομαλία, το Τατζικιστάν, το Τουρκμενιστάν, το Ιράκ, ο Λίβανος, η Υεμένη, η Ουκρανία κ.λπ. Αναφορικά δε, με την **επιδίωξη της Άγκυρας, ο TİKA να λειτουργήσει γραφείο στην Ελλάδα** (σ.σ. το γνωστοποίησε ο αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης Yalçın Akdoğan στις 29-02-2016), κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι, μια τέτοια ενέργεια ενέχει σοβαρούς κινδύνους λαμβανομένου υπόψη τους δύο τουρκικούς κύριους στόχους για τα Βαλκάνια. Ο πρώτος στόχος αφορά στην εδραίωση της σταθερότητας σύμφωνα με την τουρκική αντίληψη, ενώ ο δεύτερος στόχος αφορά στη δημιουργία ενός διεθνούς νομικού πλαισίου, στην ομπρέλα ασφαλείας του οποίου θα ενταχθούν οι εθνικές μειονότητες της περιοχής. Εντός αυτού του νομικού πλαισίου, η Τουρκία έχει ως διαρκή στόχο την απόκτηση του δικαιώματος επέμβασης στα προβλήματα που έχουν σχέση με τις μουσουλμανικές μειονότητες των Βαλκανίων.

Πέραν των παραπάνω, **υπάρχει ένας ακόμη παράγοντας που κρίνεται σκόπιμο να αξιολογηθεί ανάλογα από την ελληνική πλευρά, δεδομένου ότι, μεσο-μακροπρόθεσμα, αυτός θα οξύνει έτι περαιτέρω την υπάρχουσα κατάσταση με απρόβλεπτες συνέπειες**. Συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στην έκθεση του Ινστιτούτου Διαστημικών Ερευνών GISS (Goddard Institute for Space Studies) της NASA, αναφορικά με τις κλιματικές αλλαγές και τη ξηρασία που άρχισε το 1998, η οποία θεωρείται ως η χειρότερη των τελευταίων 900 ετών για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, που περιλαμβάνει την Τουρκία, την Κύπρο, το Ισραήλ, την Παλαιστίνη, την Ιορδανία και το Λίβανο.

Σε ό,τι έχει να κάνει με την Τουρκία, αυτή είναι μια από τις χώρες που θα επηρεασθεί σημαντικά από τις κλιματικές αλλαγές, λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη, διότι η κλιματική της δομή διαφέρει από περιοχή σε περιοχή λόγω της κατακερματισμένης τοπογραφίας της. Συγκεκριμένα:

- Η αύξηση της θερμοκρασίας που θα προέλθει από τις κλιματικές αλλαγές αναμένεται να επηρεάσει τις άνομβρες, τις ημιάνομβρες περιοχές και τις περιοχές που δεν διαθέτουν τους αναγκαίους υδάτινους πόρους.
- Η υπερθέρμανση του πλανήτη μαζί με τις συνέπειες της ξηρασίας που θα προκληθούν, αναμένεται να επηρεάσουν περισσότερο την κεντρική και την

νοτιοανατολική Ανατολία, όπου οι βιότοποι και οι αγροτικές περιοχές θα μετατραπούν σε έρημο. Τούτο, αφενός **θα γίνει η αιτία εσωτερικής μετανάστευσης προς τα δυτικά,** αφετέρου θα επηρεάσει αρνητικά την αγροτική παραγωγή της χώρας, απειλώντας την επιθυμητή ασφάλεια ύπαρξης τροφίμων και προκαλώντας εξάρτηση του αγροτικού τομέα από το εξωτερικό.

- Μέχρι στιγμής η Τουρκία δεν μπόρεσε να επιλύσει τις διαφορές που υπάρχουν με τις γειτονικές χώρες αναφορικά με τους υδάτινους πόρους που μεταφέρονται σ' αυτές. Η μείωση των ποσοστών των βροχοπτώσεων και τα αποτελέσματα της ξηρασίας θα αυξήσουν τις ανάγκες των χωρών αυτών σε νερό, με αποτέλεσμα να υπάρξουν σοβαρές διαφωνίες και δυσκολίες, κατά την επαναδιαπραγμάτευση των συμφωνιών του παρελθόντος σχετικά με τη διάθεση νερού. Κατόπιν τούτου και λόγω της ύπαρξης των υδάτινων πόρων των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη, η στρατηγική αξία της ανατολικής και νοτιοανατολικής Ανατολίας θα αυξηθεί. Έτσι σ' αυτές τις περιοχές θα δημιουργηθούν εξωτερικές απειλές.
- Η μείωση των βροχοπτώσεων και η ξηρασία θα επηρεάσουν αρνητικά τις ανάγκες της Τουρκίας σε ενέργεια, οι οποίες συνεχώς αυξάνονται, διότι θα επηρεασθούν οι υδροηλεκτρικές υποδομές παραγωγής ρεύματος. Όλη αυτή η κατάσταση θα πλήξει τις ζωτικές ανάγκες της χώρας, θα προκαλέσει μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και κατ' επέκταση θα πληγεί η οικονομική ανάπτυξή της.
- **Επειδή στην παραγωγή ενέργειας θα υπάρξουν σοβαρά προβλήματα, θα αυξηθεί η εξάρτηση της Τουρκίας από το εξωτερικό, με αποτέλεσμα να τεθούν σε κίνδυνο τόσο οι στρατηγικές της ισορροπίες στην εξωτερική πολιτική όσο και η εθνική της ασφάλεια.**
- Σύμφωνα με τα σενάρια που εκπονήθηκαν από Τούρκους επιστήμονες σχετικά με την κλιματική αλλαγή**,** η γεωγραφική θέση της Τουρκίας και η δυναμική των υδάτινων πόρων της στις περιοχές της Μαύρης θάλασσας, του Αιγαίου και της Μεσογείου (εξαιρείται η κεντρική Ανατολία), είτε σε περίοδο υπερθέρμανσης είτε σε περίοδο παγετώνων, θα παράσχουν άσυλο στους βιότοπους και στους κατοικημένους τόπους. **Αυτό το γεωγραφικό πλεονέκτημα θέτει την Τουρκία στην κατηγορία των χωρών που διακυβεύεται η ασφάλεια τους τόσο από το Ιράκ, τη Συρία και το Ισραήλ, όσο από τις υπερδυνάμεις που έχουν συμφέροντα και δραστηριοποιούνται στη Μέση Ανατολή.**

Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται άμεσα από μελέτη του τουρκικού Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων στην οποία αναγράφονται τα εξής: «*Εκτιμάται ότι οι κλιματικές αλλαγές θα αποτελέσουν την αιτία αναθεώρησης της αντίληψης για τις πολιτικές ασφαλείας στο διεθνές σύστημα. Όσον αφορά στην Τουρκία, θα γίνουν σημαντικά βήματα με βάση τη νέα αυτή αντίληψη περί εθνικής ασφαλείας και στις σχέσεις με τη διεθνή κοινότητα. Η Τουρκία, προκειμένου να διαφυλάξει τους βιότοπους και τους πολίτες της, πιθανόν να υποχρεωθεί να πολεμήσει. Γι' αυτό πρέπει να αναθεωρήσει ή και να τροποποιήσει τα προληπτικά και αποτρεπτικά μέτρα εναντίον των κινδύνων και των απειλών που θα δημιουργηθούν, λόγω των κλιματολογικών αλλαγών του πλανήτη*.». (βλ. Βιβλίο: Απόρρητος Φάκελος Τουρκία-Η Εθνική Στρατηγική της Τουρκίας, Χρ. Μηνάγιας, σελ. 22-24)

Επίσης, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, το τουρκικό Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων καθόρισε το αμυντικό δόγμα της χώρας στο περιβάλλον των νέων

απειλών, το οποίο αποτελεί ένα κρίσιμο κείμενο αντιλήψεων που κατευθύνουν την αποστολή και τις δυνατότητες των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Σημειωτέον ότι, στο δόγμα αυτό συμπεριλήφθηκαν και οι επιπτώσεις των παγκόσμιων κλιματικών αλλαγών στην Τουρκία και την ασφάλειά της, οι οποίες λόγω του ιδιάζοντος ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν, ακολούθως, ακριβώς όπως αναγράφονται στο βιβλίο: Η Γεωπολιτική Στρατηγική και η Στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας, Χρ. Μηνάγιας, σελ. 139-145 και 53-54.

Οι επιπτώσεις των παγκόσμιων κλιματικών αλλαγών στην Τουρκία και την ασφάλεια της

Η υπερθέρμανση του πλανήτη και οι παγκόσμιες κλιματικές αλλαγές αποτελούν το μεγαλύτερο περιβαλλοντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η γη. Αποτέλεσμα αυτού του προβλήματος είναι να δημιουργηθούν σοβαρές απειλές στην ασφάλεια των χωρών που οι διαστάσεις τους μπορεί να έχουν απρόβλεπτες συνέπειες.

Σύμφωνα με τον Αχμέτ Νταβούτογλου η Τουρκία, από πλευράς διεθνούς οικονομικο-πολιτικής δομής βρίσκεται πάνω στον άξονα Βορράς-Νότος, ενώ από πλευράς διεθνούς γεωπολιτιστικής δομής ευρίσκεται επί του άξονα Ανατολή-Δύση. Υπό την άποψη αυτή η Άγκυρα αποφάσισε να εφαρμόσει μία πολιτική που όχι μόνο θα αποτρέψει ένα γεωοικονομικό, γεωπολιτικό και γεωπολιτιστικό κατακερματισμό της, αλλά θα αποτελέσει και το μέσο αύξησης του περιφερειακού και διεθνούς της ρόλου.

Η πληρότητα της προαναφερθείσας πολιτικής φαίνεται από την ύπαρξη μίας ολοκληρωμένης τουρκικής εθνικής στρατηγικής, η οποία καλύπτει ακόμη και τις επιπτώσεις για την ασφάλεια της χώρας από τις κλιματικές αλλαγές, καθώς επίσης και την προστασία και διαφύλαξη των φυσικών της πόρων. Η αναφορά στη συγκεκριμένη πτυχή της τουρκικής πολιτικής κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί ιδιαίτερα εδώ, διότι αφενός μεν αποκαλύπτει την εντυπωσιακή της πληρότητα και αφετέρου τη διαχρονικότητά της.

Ο πρώτος που κατανόησε πλήρως τη σημασία των φυσικών πόρων της Τουρκίας και τους ενέταξε σ' ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ήταν ο πρόεδρος Τουργκούτ Οζάλ, ο οποίος, στη δεκαετία του 80 αποφάσισε να εντάξει σ' ένα ενιαίο αναπτυξιακό πρόγραμμα την κατασκευή 22 μεγάλων και μεσαίων φραγμάτων για την εκμετάλλευση των υδάτων του Τίγρη και του Ευφράτη. Ένα πρόγραμμα, που εκτός από τα τεράστια οικονομικά οφέλη για την Τουρκία, της δίνει τη δυνατότητα να ασκεί πιέσεις στο Ιράκ και τη Συρία, ελέγχοντας τη ροή των υδάτων προς τις χώρες αυτές, όποτε είναι αναγκαίο.

Παρέκβαση: Το πρόγραμμα GAP σχεδιάσθηκε το 1970 με σκοπό την εκμετάλλευση των υδάτων των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη για την υδροδότηση εννέα νομών της νοτιανατολικής Τουρκίας και την κατασκευή υδροηλεκτρικών εργοστασίων.
Το 1980 όμως μετατράπηκε σε ένα ευρύ κοινωνικο-οικονομικό περιφερειακό αναπτυξιακό πρόγραμμα το οποίο περιλαμβάνει αναπτυξιακά προγράμματα που έχουν σχέση με την υδροδότηση, την ενέργεια, τη γεωργία, τις αστικές και αγροτικές υποδομές, την κατασκευή δρόμων-αεροδρομίων, τις δασικές εκτάσεις, την

εκπαίδευση, την υγεία και τον πολιτισμό. Στο GAP μεταξύ άλλων προβλέπεται η κατασκευή 22 φραγμάτων, 19 υδροηλεκτρικών εργοστασίων και η άρδευση 1,82 εκατ. εκταρίων (18,2 εκατ. στρεμμάτων). Με την ολοκλήρωση του προγράμματος η Τουρκία θα έχει υπό τον έλεγχό της το 29% των υδάτων των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη, θα αρδεύει το 20% των εκτάσεών της και θα καλύπτει το 50% των αναγκών της σε υδροηλεκτρική ενέργεια. Ήδη τα φράγματα ολοκληρώθηκαν, αρδεύονται 1 εκατ. εκτάρια (10 εκατ. στρέμματα) και το πρόγραμμα των υδροηλεκτρικών εργοστασίων ολοκληρώθηκε κατά 74%. Η υλοποίηση του GAP παρακολουθείται από ειδική Διεύθυνση που έχει συγκροτηθεί στην πρωθυπουργία της Τουρκίας στην οποία απασχολούνται 256 υπάλληλοι. Η σημασία του παραπάνω προγράμματος προκύπτει από τα ακόλουθα εν συντομία στοιχεία: η Τουρκία σε παγκόσμιο επίπεδο είναι μία από τις χώρες με την καλύτερη εκμετάλλευση των υδατίνων πόρων. Το πλεονέκτημά της αυτό, το χρησιμοποιεί ως «εργαλείο» εκβιασμού στις γειτονικές της χώρες, κατά βάση στο Ιράκ και Συρία και δευτερευόντως στο Ισραήλ, Ιορδανία και Ιράν, λόγω της έλλειψης που έχουν σε καθαρό νερό και της αυξανόμενης τάσης ελλείψεως τροφίμων παγκοσμίως. Παράλληλα η Τουρκία δίνει μεγάλη βαρύτητα στις αγροτικές καλλιέργειες, διότι από την εποχή του Οζάλ είχε ως κύριο στόχο να καταστεί ο κύριος τροφοδότης της Μέσης Ανατολής σε τρόφιμα. Με τον τρόπο αυτόν η Τουρκία αποκτά ένα ακόμη στοιχείο επιρροής στη Μέση Ανατολή.

Στην πολιτική αυτή, η οποία αργότερα άρχισε να καθοδηγείται από το Αχμέτ Νταβούτογλου σε πιο συστηματική και οργανωμένη βάση, προστέθηκε πρόσφατα και η διάσταση των κλιματικών αλλαγών, ως παράγοντας δυνάμενος να επηρεάσει την ασφάλεια της χώρας.

Μια ένδειξη του τρόπου με τον οποίο προσεγγίζονται τα θέματα αυτά στην Τουρκία δίδεται παρακάτω. Πρόκειται για επιλεγμένα αποσπάσματα μελετών του Κέντρου Στρατηγικών Ερευνών και Μελετών SAREM, το οποίο υπάγεται στη Διεύθυνση Στρατιωτικής Ιστορίας και Στρατηγικών Μελετών ATASE του τουρκικού Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων, της οποίας προΐσταται ανώτατος αξιωματικός με βαθμό αντιστράτηγου. Το Κέντρο αυτό παρακολουθεί τις παγκόσμιες, περιφερειακές και για τις χώρες ενδιαφέροντος της Τουρκίας εξελίξεις, σε γεωστρατηγικό, γεωπολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Πραγματοποιεί βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιστημονικές μελέτες και έρευνες, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη από τους αρμόδιους φορείς για τη σύνταξη της Αξιολόγησης Πολιτικο-στρατιωτικής Κατάστασης και της Τουρκικής Εθνικής Στρατιωτικής Στρατηγικής. Μέρος των μελετών αυτών δημοσιεύονται στο περιοδικό των ενόπλων δυνάμεων *Silahli Kuvvetler Dergisi* το οποίο εκδίδεται κάθε τρίμηνο από το τουρκικό Γενικό Επιτελείο. Στην εισαγωγή του περιοδικού σημειώνεται ότι, οι μελέτες δεν αντανακλούν τις απόψεις του τουρκικού Γενικού Επιτελείου. Ωστόσο, η δημοσίευσή τους σ' ένα τέτοιο περιοδικό, προσδίδει σ' αυτές ιδιαίτερη σημασία και τις καθιστά άξιες μελέτης και προβληματισμού. Για παράδειγμα, στο τεύχος Ιουλίου 2007 δημοσιεύθηκε η μελέτη: *Η παγκόσμια υπερθέρμανση και οι επιπτώσεις στις πολιτικές ασφαλείας της Τουρκίας*. Η μελέτη αυτή προβλήθηκε ιδιαίτερα από τα ΜΜΕ της Τουρκίας εκείνη την περίοδο με διάφορους τίτλους: *Η υπερθέρμανση του πλανήτη αιτία πολέμου*, *Η στρατιωτική αντίληψη για την υπερθέρμανση του πλανήτη-Θα αυξηθεί η εξωτερική απειλή στα ανατολικά και νοτιοανατολικά*, *Πρέπει να αλλάξει η*

στρατηγική εθνικής ασφαλείας, *Η υπερθέρμανση του πλανήτη θα πλήξει την εθνική μας ασφάλεια*, *Στρατιωτική προετοιμασία για την υπερθέρμανση του πλανήτη*. Ένας επιπλέον λόγος για τον οποίο δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη μελέτη είναι το απόσπασμα που ακολουθεί: «*Επειδή η Τουρκία στην ευρύτερη περιοχή της διαθέτει τα πιο πλούσια αποθέματα νερού, θα δημιουργηθούν απειλές από το Ισραήλ, το Ιράκ και τη Συρία. Πέραν των παραπάνω χωρών, απειλές θα προκύψουν επίσης και από τις υπερδυνάμεις που έχουν συμφέροντα και δραστηριοποιούνται στη Μέση Ανατολή.*»

Στα τεύχη Ιανουαρίου 2009 και Απριλίου 2009 δημοσιεύθηκε το Πρώτο και το Δεύτερο Μέρος, αντίστοιχα, νέας μελέτης: *Οι κλιματικές αλλαγές του πλανήτη και οι επιδράσεις τους στην Τουρκία*. Ακολουθούν αποσπάσματα από τα κυριότερα σημεία αυτών προκειμένου ο αναγνώστης να μορφώσει γνώμη για τις απόψεις και τους προβληματισμούς των Τούρκων σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές και την επίδρασή τους στην ασφάλεια της χώρας τους:

«*Σύμφωνα με τις έρευνες που έγιναν, στον αιώνα μας, λόγω της αύξησης της ποσότητας του διοξειδίου του άνθρακα, μέχρι το 2050, η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη θα κυμανθεί μεταξύ 1,5-4,5 βαθμούς. Αποτέλεσμα αυτής της υπερθέρμανσης θα είναι η άνοδος του επιπέδου της θάλασσας και η πρόκληση κατακλυσμών, πλημμυρών και διάφορων άλλων φυσικών καταστροφών, μέχρι και ξηρασίας. Στο χάρτη 4.1, φαίνονται τα δεδομένα της μέσης θερμοκρασίας της Τουρκίας κατά την περίοδο 1971-2000.*»

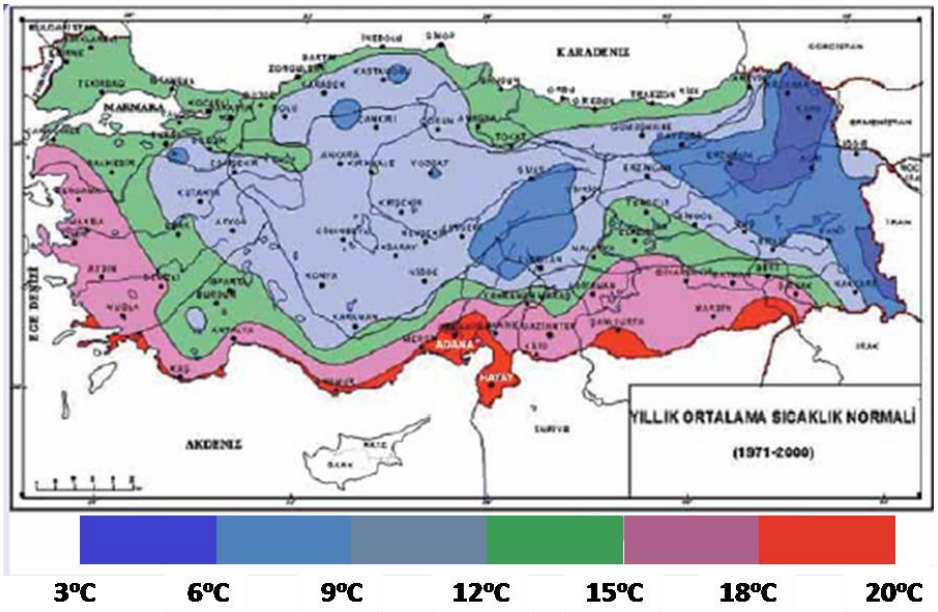

4.1 Μέση θερμοκρασία της Τουρκίας κατά την περίοδο 1971-2000
Βιβλίο: Η Γεωπολιτική Στρατηγική και η Στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας, Χρ. Μηνάγιας, 2010

«*Η Τουρκία είναι μια από τις χώρες που θα επηρεασθεί περισσότερο από τις κλιματικές αλλαγές, λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη, διότι η κλιματική της δομή διαφέρει από περιοχή σε περιοχή. Οι διαφορετικές περιοχές της Τουρκίας που*

περιβάλλεται από θάλασσα στις τρεις πλευρές της και έχει μία κατακερματισμένη τοπογραφία, θα επηρεαστούν σε διαφορετικό βαθμό από τις κλιματικές αλλαγές. Η αύξηση της θερμοκρασίας που θα προέλθει από τις κλιματικές αλλαγές αναμένεται να επηρεάσει τις άνομβρες, τις ημιάνομβρες περιοχές και τις περιοχές που δεν διαθέτουν τους αναγκαίους υδάτινους πόρους. Στον χάρτη 4.2, απεικονίζεται η διακύμανση της μέγιστης ετήσιας θερμοκρασίας στη Τουρκία από το χρονικό διάστημα 1952-2006.»

4.2 Η διακύμανση της μέγιστης ετήσιας θερμοκρασίας στη Τουρκία κατά το χρονικό διάστημα 1952-2006

Βιβλίο: Η Γεωπολιτική Στρατηγική και η Στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας, Χρ. Μηνάγιας, 2010

Σύμφωνα με τους συντάκτες των μελετών αυτών, μια ενδεχόμενη κλιματική αλλαγή θα επηρεάσει τους βιότοπους και την ασφάλεια της Τουρκίας με τα ακόλουθα πιθανά αποτελέσματα:

«*Γενική μείωση του ποσού της βροχόπτωσης και εκτροπή του υφιστάμενου καθεστώτος των βροχοπτώσεων. Τα παραπάνω θα επηρεάσουν αρνητικά την αγροτική παραγωγή. Λαμβάνοντας υπόψη τις κατά κεφαλή ανάγκες σε νερό, η Τουρκία βρίσκεται μεταξύ των χωρών που διαθέτουν περιορισμένους υδάτινους πόρους. Η αύξηση της θερμοκρασίας που αποτελεί αιτία ξηρασίας και η συνεχιζόμενη μείωση της βροχόπτωσης θα μειώσουν τα υπόγεια και επιφανειακά υδάτινα αποθέματα. Τούτο θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στις ανάγκες των κατοικημένων τόπων για πόσιμο νερό αλλά και στην αγροτική παραγωγή.*

Η προστασία των αγροτικών περιοχών στις περισσότερες χώρες άρχισε να αποτελεί έναν από τους τομείς εθνικής ασφάλειας. Η υπερθέρμανση του πλανήτη μαζί με τα αποτελέσματα της ξηρασίας που θα προκληθούν αναμένεται να επηρεάσουν περισσότερο την κεντρική και την νοτιοανατολική Ανατολία, όπου οι βιότοποι και οι αγροτικές περιοχές θα μετατραπούν σε έρημο. Τούτο θα επηρεάσει αρνητικά την αγροτική παραγωγή της Τουρκίας, απειλώντας την επιθυμητή ασφάλεια ύπαρξης τροφίμων και προκαλώντας εξάρτηση του αγροτικού τομέα από το εξωτερικό.

Η ξηρασία και η μετατροπή σε έρημο (των περιοχών που προαναφέρθηκαν) θα αποτελέσει την αιτία τόσο εσωτερικής μετανάστευσης όσο και μετανάστευσης από

γειτονικές χώρες, σε περιοχές της Τουρκίας που θα επηρεασθούν λιγότερο. Αυτή η κατάσταση θα δημιουργήσει κινδύνους στην εθνική ασφάλεια της χώρας.
Μέχρι στιγμής η Τουρκία δεν μπόρεσε να επιλύσει τις διαφορές που υπάρχουν με τις γειτονικές χώρες και έχουν σχέση με τους υδάτινους πόρους που μεταφέρονται σ' αυτές. Η μείωση των ποσοστών των βροχοπτώσεων και τα αποτελέσματα της ξηρασίας θα αυξήσουν τις ανάγκες των χωρών αυτών σε νερό, με αποτέλεσμα να υπάρξουν σοβαρές διαφωνίες και δυσκολίες, κατά την επαναδιαπραγμάτευση των συμφωνιών του παρελθόντος σχετικά με τη διάθεση νερού. Κατόπιν τούτου και λόγω της ύπαρξης των υδάτινων πόρων των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη, η στρατηγική αξία της ανατολικής και νοτιοανατολικής Ανατολίας θα αυξηθεί. Έτσι σ' αυτές τις περιοχές θα δημιουργηθούν εξωτερικές απειλές.
Η μείωση των βροχοπτώσεων και η ξηρασία θα επηρεάσουν αρνητικά τις ανάγκες της Τουρκίας σε ενέργεια, οι οποίες συνεχώς αυξάνονται, διότι θα επηρεασθούν οι υδροηλεκτρικές υποδομές παραγωγής ρεύματος. Όλη αυτή η κατάσταση θα πλήξει τις ζωτικές ανάγκες της χώρας, θα προκαλέσει μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και κατ' επέκταση θα πληγεί η οικονομική ανάπτυξή της.
Επειδή στην παραγωγή ενέργειας θα υπάρξουν σοβαρά προβλήματα, θα αυξηθεί η εξάρτηση της Τουρκίας από το εξωτερικό, με αποτέλεσμα να τεθούν σε κίνδυνο τόσο οι στρατηγικές της ισορροπίες στην εξωτερική πολιτική όσο και η εθνική της ασφάλεια.
Η κλιματική αλλαγή προβλέπεται να δημιουργήσει φυσικές καταστροφές παγκοσμίως, όπως πλημμύρες, ξηρασία, καταιγίδες, ανεμοστρόβιλους και επιδημίες. Με την πάροδο του χρόνου, οι παραπάνω φυσικές καταστροφές θα αυξάνονται και θα γίνουν αιτία απώλειας ζωής και υλικών αγαθών, απειλώντας τη διαβίωση των ανθρώπων και την οικονομία των χωρών. Κατά συνέπεια, στα χρόνια που έρχονται, η Τουρκία, όπως όλες οι χώρες, δεν πρόκειται να αποφύγει παρόμοιες καταστροφές.
Η κλιματική αλλαγή θα επηρεάσει το φυσικό οικολογικό σύστημα και θα μειώσει τη βιοποικιλότητα της Τουρκίας.
Σύμφωνα με τα σενάρια που εκπονήθηκαν σχετικά με την κλιματική αλλαγή, η γεωγραφική θέση της Τουρκίας και η δυναμική των υδάτινων πόρων της στις περιοχές της Μαύρης θάλασσας, του Αιγαίου και της Μεσογείου (εξαιρείται η κεντρική Ανατολία), είτε σε περίοδο υπερθέρμανσης είτε σε περίοδο παγετώνων, θα παράσχουν άσυλο στους βιότοπους και στους κατοικημένους τόπους. Αυτό το γεωγραφικό πλεονέκτημα θέτει την Τουρκία στην κατηγορία των χωρών που διακυβεύεται η ασφάλειά τους.
Μία οικολογική καταστροφή που θα πλήξει ολόκληρη την Τουρκία ή ένα μέρος αυτής θα επιφέρει πτώση του βιοτικού επιπέδου, θα προκαλέσει επιδημίες, θα αυξηθεί το ποσοστό θνησιμότητας του πληθυσμού και θα υπάρξει έλλειψη τροφίμων. Όλα τα παραπάνω θα διευρύνουν τις πολιτικές, πολιτιστικές και οικονομικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, με αποτέλεσμα σε όλη την επικράτεια της Τουρκίας να υπάρξει γενική αστάθεια, ταραχές και αύξηση των εσωτερικών απειλών.
Το 2025 στον κόσμο θα ζουν πάνω από 5 δισεκατομμύρια άνθρωποι και ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα θα αποτελέσει η άντληση πόσιμου νερού. Επειδή λοιπόν η Τουρκία στην ευρύτερη περιοχή της διαθέτει τα πιο πλούσια αποθέματα νερού, θα δημιουργηθούν απειλές από το Ισραήλ, το Ιράκ και τη Συρία. Πέραν των παραπάνω χωρών, απειλές θα δημιουργηθούν και από τις υπερδυνάμεις που έχουν συμφέροντα και δραστηριοποιούνται στη Μέση Ανατολή.
Το τελευταίο χρονικό διάστημα λόγω των παγκόσμιων κλιματικών αλλαγών παρατηρείται συστηματική αγορά εδαφικών εκτάσεων στις νότιες παραλίες της

Τουρκίας, ειδικά από πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό το θέμα πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά. Το ίδιο ισχύει και με υπηκόους του Ισραήλ και των αραβικών χωρών, οι οποίοι αγοράζουν εδάφη στις εύφορες πεδιάδες, όπου υλοποιείται το αναπτυξιακό πρόγραμμα νοτιοανατολικής Ανατολίας και το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο πρόγραμμα της Τουρκικής Δημοκρατίας, προϋπολογισμού 20 δισεκατομμυρίων δολαρίων.
Σε μια μελλοντική οικολογική καταστροφή θα προκύψουν διαφωνίες με άλλες χώρες σχετικά με τη διαχείριση των πηγών της Τουρκίας, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ανησυχίες στην τουρκική κοινή γνώμη για την εδαφική ακεραιότητα της χώρας και την ύπαρξη εσωτερικής απειλής.
Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, εκτιμάται ότι οι κλιματικές αλλαγές θα αποτελέσουν την αιτία αναθεώρησης της αντίληψης για τις πολιτικές ασφαλείας στο διεθνές σύστημα. Όσον αφορά στην Τουρκία, θα γίνουν σημαντικά βήματα με βάση τη νέα αυτή αντίληψη περί εθνικής ασφαλείας και στις σχέσεις με τη διεθνή κοινότητα. Η Τουρκία, προκειμένου να διαφυλάξει τους βιότοπους και τους πολίτες της, πιθανόν να υποχρεωθεί να πολεμήσει. Γι' αυτό πρέπει να αναθεωρήσει ή και να τροποποιήσει τα προληπτικά και αποτρεπτικά μέτρα εναντίον των κινδύνων και των απειλών που θα δημιουργηθούν, λόγω των κλιματολογικών αλλαγών του πλανήτη.»

Ο τουρκικός προβληματισμός δεν περιορίζεται στις μελέτες. Όπως προκύπτει από αυτές, υπό τον συντονισμό του υπουργείου Δασών και Περιβάλλοντος, έχει δημιουργηθεί ένας Εθνικός Οργανισμός Συντονισμού Κλιματικών Αλλαγών αποτελούμενος από τους αρμόδιους φορείς, οργανισμούς και υπουργεία. Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω οι συντάκτες των μελετών κάνουν τις εξής προτάσεις:

«*Οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις πρέπει να επιταχύνουν όλες τις εργασίες για βελτίωση των ικανοτήτων τους σχετικά με την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια, έναντι των καταστροφών και της μετανάστευσης. Προκειμένου δε να εξασφαλίσουν όλες τις προϋποθέσεις μεταξύ των οποίων και την αποτρεπτικότητα, θα πρέπει να προετοιμάσουν και να αναθεωρήσουν όλα τα πολεμικά παίγνια, τις διεξαγόμενες ασκήσεις και τα διάφορα σεμινάρια.*
Εκτός από τον Εθνικό Οργανισμό Συντονισμού Κλιματικών Αλλαγών πρέπει να δημιουργηθεί μία ανεξάρτητη και πιο ενεργή Επιτροπή Παρακολούθησης και Συντονισμού Κλιματικών Αλλαγών αποτελούμενη από επιστήμονες, ειδικούς και γραφειοκράτες, οι οποίοι θα ελέγχουν, θα συντονίζουν και θα παρακολουθούν τους σχετικούς σχεδιασμούς ενεργειών που προωθεί η Τουρκία. Επίσης, διαμέσου αυτής της επιτροπής θα πρέπει να προετοιμάζονται όλες οι ενέργειες δράσης βασιζόμενες στην κρατική πολιτική.
Τέλος, προτείνεται η σύνταξη βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων σχεδίων δράσης που θα καθορίζουν τις πολιτικές και τη στρατηγική αντιμετώπισης των προβλημάτων ασφαλείας της Τουρκίας.»

Συμπερασματικά, το τουρκικό Γενικό Επιτελείο δίδει μεγάλη βαρύτητα στις επιπτώσεις που θα έχουν οι κλιματικές αλλαγές στην εθνική ασφάλεια της Τουρκίας, αλλά και στις νέες απειλές που θα δημιουργηθούν εξαιτίας τους. Παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη η δημιουργία αρμόδιου φορέα ο οποίος θα αναλάβει τον συντονισμό του παραπάνω έργου.

Ως παράδειγμα της προωθημένης αντίληψης που εφαρμόζει η Τουρκία στον τομέα αυτό, κρίνεται σκόπιμο να επιχειρηθεί μία σύγκριση με τις αντίστοιχες θέσεις της μεγαλύτερης σήμερα χώρας του κόσμου (Ηνωμένες Πολιτείες), με την παράθεση μίας δήλωσης (21-07-2009) του πρώην Αμερικανού Γερουσιαστή John Warner: «*Στα τριάντα χρόνια που ήμουν γερουσιαστής ποτέ δεν υπήρξε θέμα που θα συνέδεε την εθνική ασφάλεια με τις κλιματικές αλλαγές. Οι κλιματικές αλλαγές δεν είναι απλά μία θεωρία, αλλά αποτελούν μία απειλή η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα έναν πόλεμο για το νερό, καταστροφή των καλλιεργειών, λιμούς, ασθένειες, μαζικά κύματα μεταναστών και καταστροφή των υποδομών. Όλα τα παραπάνω θα αυξήσουν την εξτρεμιστική συμπεριφορά και κατ' επέκταση την τρομοκρατική απειλή.*»